

Julian Kałowski

"Presente e futuro nella vita consacrata", Giancarlo Rocca, Roma 1994 : [recenzja]

Prawo Kanoniczne : kwartalnik prawno-historyczny 38/3-4, 245-248

1995

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

**Giancarlo R o c c a, *Presente e futuro nella vita
consacrata*, Roma 1994, ss. 119.**

Formy życia konsekrowanego od początku istnienia wzbudzały żywe zainteresowanie zarówno wśród uczonych będących duchownymi, jak i osób świeckich. Z historii Kościoła wiemy, że niektóre instytuty życia konsekrowanego zanikały lub były znoszone przez kompetentne władze kościelne, jednocześnie zaś powstawały nowe, dostosowane do okoliczności miejsca i czasu. Można zatem stwierdzić, że w Kościele mamy ciągłe do czynienia z reformą, a jednocześnie z rozwojem życia zakonnego. Problemy nie ominęły również i naszych czasów. Jeszcze przed Soborem Watykańskim II – a tendencja ta utrzymuje się także obecnie – obserwowano zmniejszającą się liczbę powołań, a więc również i osób zakonnych, a zwłaszcza zakonnic. Tendencja ta jest wynikiem ogólnej sytuacji Kościoła w świecie współczesnym.

Ze względu na wagę problemu należy z uznaniem przyjąć małą pozycję napisaną przez Giancarlo R o c c a, paoliste, pt. *Teraźniejszość i przyszłość w życiu konsekrowanym*. Autor rozprawy jest znanym i zasłużonym na polu wydawniczym publicystą, a jego działalność pisarska koncentruje się wokół kwestii dotyczących instytutów życia konsekrowanego i stowarzyszeń życia apostołskiego. Trzeba ponadto zaznaczyć, że G. Rocca jest naczelnym redaktorem słownika poświęconego instytutom życia konsekrowanego pt. *Dizionario degli istituti di perfezione*.

Omawiana poniżej pozycja stanowi – jak stwierdza we wstępie Autor – zbiór artykułów wcześniej opublikowanych w czasopiśmie duszpasterskim pt. *Vita pastorale*, które na prośbę wielu osób zostały zebrane w jedną całość i opublikowane pod wspólnym tytułem *Presente e futuro nella vita consacrata*. Ponieważ praca składa się z wielu artykułów, niektóre jej partie nie korespondują pod względem problematyki z tytułem.

W rozdziale pierwszym, oznaczonym jedyneką rzymską i zatytułowanym *Historia życia konsekrowanego* (ss. 7-40), Autor przedstawia w ogólnym zarysie rozwój i ewolucję różnych form życia konsekrowanego, w tym także stowarzyszeń życia apostołskiego. W punkcie pierwszym i drugim omawia w telegraficznym skrócie zagadnienie celibatu podjętego i podejmowanego ze względu na Królestwo Boże, instytucję ascetyzmu przedmonastycznego, ascetów, ascetek i wdów, a następnie przechodzi do pobieżnej analizy kolejno powstających form życia konsekrowanego, takich jak monachizm, czyli zakony monastyczne, zakony rycerskie, zakony żebrzące, klerycy regularni i zgromadzenia zakonne, nowe zgromadzenia zakonne powstałe po Rewolucji Francuskiej oraz instytuty świeckie. Omawiając instytucję monastycyzmu Autor wskazał – na co trzeba zwrócić szczególną uwagę – na podobieństwo i różnice między tymi formami życia konsekrowanego na Wschodzie i Zachodzie, tj. w Kościołach Wschodnich i w Kościele Zachodnim, czyli łacińskim.

Bardzo ciekawy i pouczający, a zarazem dający dużo do myślenia, jest punkt drugi pod tytułem *W szkole liczb* (ss. 41-54). Autor na podstawie danych statystycznych zaczerpniętych z *Annuario statistico Ecclesiae* z 1966 i 1991 roku podaje liczbę zakonników i zakonnice na poszczególnych kontynentach. Z zamieszczonego zestawienia wynika, że szczególnie w Stanach Zjednoczonych Ameryki Północnej, Kanadzie, Europie Zachodniej, czyli Unii Europejskiej, z wyjątkiem Europy Wschodniej oraz Azji i Afryki, daje się zauważyć zarówno spadek liczby członków instytutów życia konsekrowanego, jak i zastraszające podnoszenie się w średniej ich wieku.

Z tabeli zamieszczonej na stronie 42 dowiadujemy się, że na świecie w 1966 roku było 331.535 członków instytutów męskich, a w roku 1991 już tylko 233.628. W tym samym czasie spadła również liczba członkiń instytutów żeńskich – w 1966 roku było ich 886.031, a w roku 1991 już tylko 682.384. W ten sposób liczba członków instytutów męskich zmniejszyła się o 29,3%, a instytutów żeńskich o 23%. Spadek jest zatem bardzo znaczący. Dla przykładu można również podać, że w Europie w latach 1966-1991 liczba zakonników zmniejszyła się o około 38,8%, a zakonnice o około 32,1%. W celu lepszego unaocznienia zmian w stanie liczbowych zakonników i zakonnice oraz nowicjuszy i nowicjuszek w Europie i w Ameryce przytaczamy poniżej dane zaczerpnięte z niniejszej pozycji (ss. 47-49).

Zakonnicy i zakonnice w Europie

	1966		1991	
	M	Ż	M	Ż
Włochy	49.598	155.962	27.529	109.001
Francja	24.242	79.849	11.841	47.388
Hiszpania	32.988	71.183	18.665	53.653
Belgia	11.069	12.975	3.308	7.020
Holandia	11.902	21.207	5.053	10.617
Niemcy F.	9.396	33.471	8.073	28.100
Niemcy D.	3.012	20.452		
Anglia	5.743	15.920	3.320	9.827
Austria	3.768	11.326	2.732	5.984
Szwajcaria	3.380	7.085	1.976	5.835
Polska	7.039	21.937	10.254	24.594

Zakonnicy i zakonnice w Ameryce

	1966		1991	
	M	Ż	M	Ż
Stany Zjed. (USA)	49.634	164.304	26.505	86.761
Kanada	15.713	49.725	7.749	28.587
Meksyk	4.802	15.273	5.837	20.001
Brazylia	14.569	37.855	11.958	33.326
Argentyna	5.602	14.430	3.983	9.739
Kolumbia	4.690	16.728	3.837	15.913

Nowicjusze w Europie w 1991

	Nowicjusze	Nowicjuszki
Włochy	677	1.245
Francja	177	677
Hiszpania	487	649
Belgia	48	100
Holandia	25	11
Niemcy	160	168
Anglia	102	67
Austria	55	43
Szwajcaria	30	53
Polska	719	1.071

Nowicjusze w Ameryce w 1991

	Nowicjusze	Nowicjuszki
Stany Zjedn. (USA)	533	631
Kanada	57	57
Meksyk	424	1.234
Brazylia	526	1.251
Argentyna	170	450
Kolumbia	316	779

W oparciu o dane statystyczne Autor wykazał ponadto, że kryzys najbardziej dotknął zgromadzenia zakonne, czyli instytuty, które powstały w XIX wieku, a które 8 grudnia 1900 roku na podstawie konstytucji promulgowanej przez Leon XIII *Conditae a Christo* zostały formalnie, zgodnie z używaną wówczas terminologią, uznane za instytuty doskonałości nabywanej, tj. za zgromadzenia zakonne o ślubach prostych. Najbardziej, jak wynika ze statystyk przytoczonych przez Autora, zmniejszyła się liczba członkiń zgromadzeń żeńskich, przy czym w niektórych przypadkach spadła ona nawet o 50%.

Innym zagadnieniem omawianym przez Autora, które w znacznym stopniu wpłynęło na zmniejszenie się liczby powołań, a tym samym i członkiń, stał się fakt, że osoby stanu wolnego, a szczególnie siostry zakonne, nie są już, wypełniając swoje obowiązki, osobami uprzywilejowanymi, gdyż mogą je wykonywać wszyscy. Ponadto, jak słusznie zauważa Autor, na ogólną liczebność zakonów wielki wpływ wywarł także upadek autorytetu rodziny, a nawet jej kryzys, oraz dające się zauważyć wśród samych członków instytutów zakonnych osłabienie tożsamości zakonnej.

W tej samej części Autor w wielkim skrócie wyliczył i scharakteryzował nowo powstające formy życia konsekrowanego, które – jak zaznaczył – można podzielić na trzy grupy, tj. wspólnoty monastyczno-zakonne we właściwym, czyli tradycyjnym znaczeniu, wspólnoty służby oraz wspólnoty charyzmatyczne.

Innym zagadnieniem poruszonym przez Autora jest kwestia, którą można sformułować następująco: *Czy małżonkowie mogą być uważani za osoby prawdziwie*

konsekrowane? W końcowej części rozważań poświęconych temu problemowi Autor w oparciu o praktykę stosowaną przez Kongregację Instytutów Życia Konsekrowanego i Stowarzyszeń Życia Apostolskiego oraz o *Lineamenta*, przygotowane na Synod Biskupów w 1994 roku, który był poświęcony życiu zakonnemu i jego posłannictwu w Kościele i w świecie (n. 24), daje odpowiedź negatywną.

Ciekawym problemem rozpatrywanym przez Autora jest sposób postępowania Kongregacji Instytutów Życia Konsekrowanego i Stowarzyszeń Życia Apostolskiego stosowany podczas zatwierdzania nowych form instytutów życia konsekrowanego. Autor jednoznacznie stwierdza, że wymieniona Kongregacja – jak wykazuje praktyka – zatwierdza zawsze nowe formy życia konsekrowanego z daleko posuniętą ostrożnością i po dokładnym rozważeniu wszystkich okoliczności, osób i miejsca. Autor zaznacza także, że niektóre nowo powstałe instytuty życia konsekrowanego zostały w sposób oficjalny zatwierdzone nie przez Kongregację Instytutów Życia Konsekrowanego i Stowarzyszeń Życia Apostolskiego, lecz przez Papieską Komisję do Spraw Świeckich.

W punkcie siódmym, zatytułowanym *Jaka jest przyszłość dla życia konsekrowanego*, Autor zastanawia się nad tym, jakie środki należy podjąć, aby zażegnać kryzys w najbliższych latach.

Ostatni punkt rozprawy został poświęcony Synodowi Biskupów, który obradował w 1994 roku nad życiem zakonnym i jego posłannictwem w Kościele i świecie.

Na zakończenie należy stwierdzić, że chociaż omawiana pozycja nie jest opracowaniem naukowym lecz popularnym, to jednak Autor w sposób jasny i przejrzysty oraz z wielkim znawstwem zagadnienia daje doskonały obraz stanu życia zakonnego we współczesnym świecie, a zwłaszcza w Stanach Zjednoczonych Ameryki Północnej i w Europie Zachodniej. Życie zakonne – jak to już miało miejsce w przeszłości – na pewno przeżywa w niektórych krajach kryzys, wyłania się jednak równocześnie zapowiedź odnowy właściwie pojętej, a więc polegającej na powrocie do źródeł.

Ks. Julian Kałowski, MIC

**Luigi S a b b a r e s e, L'ammissione negli istituti religiosi.
Cenni storici, ricerca delle fonti e legislazione vigente,
Parma 1994, ss. 197**

W historii instytutów życia konsekrowanego i stowarzyszeń życia apostolskiego oraz w innych ruchach kościelnych zawsze występowały problemy związane z przyjęciem nowych członków. Zarówno założyciele, jak i ich następcy oraz najwyższa władza kościelna byli świadomi faktu, że od wymogów stawianych przyjmowanym kandydatom oraz od ich formacji zależy żywotność i przyszłość instytutu. Dlatego kompetentne władze kościelne, chcąc zapobiec różnego rodzaju niestosownościom, wydawały normy prawne dotyczące przyjmowania nowych kandydatów do życia